Излази сваки дан осим недељних и празничних дана.
Стаје у Србији: на годину 120 гр., на 6 месеци 60 гр., на 3 месеца 30 гр. ч.; а у Аустрији: на годину 17 фор. и 76 новч. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН

За огласе плаћа се по 2 гр. чарш. од врсте за три пута.
Непаплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Рукописи се не враћају

БРОЈ 238. У ПЕТАК 23. ДЕКЕМБРА 1866. ГОДИНА VI.

У Београду, 22. Декембра.

Прекјуче смо по телеграфском извештају говорили о једном чланку из „Тајмса“, у коме је казано да ће рат да се роди између Турске и Јеладе. Данас имамо тај чланак, па судимо да треба да се још један пут нањ вратимо.

У чланку том, као што ће читаоци видети ниже, измешано је и оно што је истина с оним што није истина, измешано је познавање ствари с непознавањем, оно што постоји с оним што се некоме уснило.

Усуђујемо се дакле разјаснити га па да се слама рашчисти од зрна.

Прво велика је погрешка, која се само непознавањем онога, за чим у основу теже источнохришћанске народности, може да објасни, кад „Тајмс“ мисли да народи на истоку хоће за некога другог да раде а не за себе. Космополитизам, тај измет неразумнога либерализма, у источних је народа биљка страна, незнана. Ми нити смо толико занети, нит' толико кратковиди, да не бисмо умели да оценимо оне политичке речи, које кажу: ко слободу своју жртвује за љубав сродства, није ни вредан да буде слободан Кад бисмо ми хтели да другоме вадимо кестење из пепела, источно би питање, истина не по нас повољно, али ипак одавно решено било. Али волесмо и подносити терет, који нам је прошлост натурила, а да у будућности не навучемо на се још већи. Покоравамо се радо законима политике, која ће Европи правичне интересе да подудари с нашима, али никад не ћемо поћи за политиком, која само гледа на интересе туђе и њих чува. Као што Енглези не би своју слободу жртвовали за љубав сродне народности германске, тако ни ми зарад призрења на које сродно словенско племе не ћемо да жртвујемо слободу своју. Али нико и не тражи од нас те жртве. „Тајмс“ нека је уверен, да смо ми одавно изашли из ентузијастичких година младићских, у којима се грамзи за неком разливеном свеопштошћу, у којој се губи свака специјалност; ми не ћемо ништа друго но да сачувамо своје дотичне народности: за ово не ћемо штедети жртве, а ко би нам народност хтео да узме, тај је — био ко му драго — наш непријатељ, с којим се борити ваља до последње капље крви.

С тога ни Аустрија не може тежњом својом да се „окрене к истоку“, све и кад би хтела. У Бечу познају источне народности, па знају шта ће да рече „окретати се к истоку“; ако су Млеци били олово на ногама царству, то источни народи морају му бити ланац око врата, који би га могао да угњави. На Видену ће, ако ствар државнички промотре као што ваља, пре се решити да народима помогну ослободити се него да учине противно, јер слободан исток могао би да буде важна залога државноме животу аустријском. Аустрија пак по што по то да се пружи на исток, није ни Пруској у интересу, јер је слободи Рајне услов да доње Дунаво остане слободно. Могућно је да део један горњега Дунава припадне Пруској т. ј. Немачкој, а Немци аустријски већ су и наговестили случај, где ће придружити се Немачкој; али је са свим немогућно да доње Дунаво икад узима другога којег господара до свога природнога. Доње Дунаво може Европа слободно да преда Словенима и Румунима: они ће већ умети да сачувају услов свога опстанка.

А није нам препирати се хоће ли Бајст и Мађари „одвући Аустрију да се сруши заједно с Турском“. Ми једно само знамо врло добро, а то је: да Аустрије без Словена или противу воље Словена не може ни бити. Хтене ли пак Бајст, или ко му драго, да Мађаре и Немце направи Шпартанцима а Словене хелотима, онда би за цело значило да се поткопава темељ хабсбуршкој монархији. Словене у Аустрији две су ствари привеле к свести својих права: дуго страдање и идеја народности, па ко још к сад та права одриче, тај није државник, тај за цело не жели Аустрији добра. И ми се дакле саглашавамо с „Тајмсом“, да система, која би се оснивала на влади двеју стихија у Аустрији, мора да произведе најжалоснијих последица, па и самим онима, који би владали. Тим се изазиваше борба, којој крај није могућно догледати.

Али је државнички са свим паметно, и одношајима најлепш, одговара, што „Тајмс“ представља енглеску политику у смислу таквом, да ће да пусти да падне што већ поче да пада, а само жели да оно, што постане ново, буде снажно.

Аномално је стање болест, а кад то стање потраје дуго, онда је болест опака, јер је кроничка. Нема државе на свету, која би поред оваке органске болести, што јој утробу разгриза, могла да опстане. Запад је покушавао свакојаке лекове, а опет биваше све горе и горе.

Питање је дакле шта је боље; или да се лечи оно, што излечити се не може, или да се они што долазе, што су се преродили, пусте да живе?

„Тајмс“ одговара право рекавши да Енглеска не ће више што је немогућно.

Али онда је природно, да народи, који ступају у историју својих прадедовских и народних права, ваља да буду снажни па да су Европи залога за мир и слободу.

А то баш и хоће источни народи, па и у интересу саме Европе.

Што ово пак хоће, то им почива на темељима тврдим, јер кад народности опет постану самосвоје, имаће толико снаге, да Европи чувају мир далеко боље, него што јој се чува овим досадашњим стањем.

Овај обзир, који Европа не може губити из вида, и јест што народне људе на истоку обрати к системи слободне конфедерације.

Ми источани знамо да нам ваља бити јака сила, ако ћемо да имамо поуздану будућност, а јака ћемо сила постати конфедеративним сједињењем. Кад би „Тајмс“ хтео да се потруди да проучи политички живот народа на доњем Дунаву и у архипелу, нашао би да је баш конфедерација увек сачињавала па и данас сачињава средотежу њихових покрета.

Јер утопија би била кад би се мислило, да бисмо ми у појединим групама за се кадри били да се одупремо великим суседима. Слободу пак, за којом тежимо, не тражимо само за себе него и за децу нашу, ваља нам дакле подићи јаку тврђаву, која би одолети могла сваком непријатељу, а такву тврђаву после Бога имаћемо у својој сједињеној моћи т. ј. у југоисточној конфедерацији.

Па — нека је противу нас и цео свет, ми га се не бојимо; наш отпор не ће тад моћи да се савлада, као што у опште ни који велик народ не може да савладан буде.

„Тајмсу“ честитамо, што једном после толиког странпутичења изађе на прави пут, јер оваком политиком служи се не само човечанству и цивилизацији, него и свим позитивним интересима европским. „Тајмс“ раздреши Гордијев чвор, и што се више гласова у Енглеској и у Европи буде чуло, који су тако праведни, да народе источне представљају као законите наследнике свога добра, тим ће и више у интересу свију моћи да се реши источно питање.

ПОГЛЕД ПО СВЕТУ.

Политичких новости данас веома мало имамо, особито таквих, које би могле наше читаоце да занимају.

Занимљиво ће за њих бити да из ближе сазнају онај чланак из енглеских новина „Тајмс“, о коме смо напред говорили. Он је у ономе кратком телеграфском извештају, који смо још ономадне саопштили, разложен доста верно. Говори како је прилика да ће се изродити рат међу јелинским краљевством и турским царством. Рат тај ако и не буде сутра, али извесно је да не ће дуго трајати па ће се заметнути, а у први мах остаће ограничен само на турске земље, јер ни једна сила није спремна да прионе да се источно питање реши. Француска и Пруска приморане су да стоје на миру, а Русији ће барем у први мах бити у интересу да гледа шта се ради. Јер „за Русију се боре хришћански народи у Турској“, а Француска и Пруска чувају једна против друге стражу на Рајни и далеко су од Дунава. „Аустрија — вели даље — морала би била тежњом својом окренути се к истоку, али нема политике ни унутрашње ни спољашње. Нема ни државника ни народа. Кад би верна била ономе, на што је опредељена, можда би у немачким (!) стихијама царства и у алијанцији с Пруском и с уједињеном Немачком нашла средства да на истоку накнади себи оно, што је на западу изгубила. Но како ствари стоје, више је прилика да ће Бајст и Мађари одвући царство да се распадне заједно с царством отоманским, него да ће оспособити Аустрију да уграби штогод од развалина. И само кад би се покушала алијанција с Француском, то би већ у неку руку учинило да Аустрија пропадне; јер то би на силу натерало Пруску да се баци Русији у наручја, прва ова сила т. ј. Пруска, заузела би тад горње Дунаво, а доње би Дунаво остало на произвољењу цареву или на милости савезних вазала царевих, румунских, српских и других кнезова. Што се Енглеске тиче, ми се надамо да ће она последња бити, која ће се умешати у ту борбу. Верни своме осведочењу, да Турска мора да падне а такође и да није саветно тај пад ни ускоравати ни задржавати, ми ћемо са своје стране радо бити готови, да догађаје пустимо да иду слободно својим током. И ма да не полажемо Бог зна шта ни на Јеладу, ни на Румуне, ни и на други који од оних народа, што до сад бејаху Турској подчињени, ипак не желимо ништа боље, но да би ти народи сами добили оно, што порта мора да изгуби, и да се у снази, памети и слози толико поткрепе, да у стању буду да против свега света одрже оно, што је њихово.“

У „Алг. Цтг.“-у читамо, да се француски министар спољашњих дела живо труди да предупреди, да у дивану турском не преотме мах партаја, која би хтела да се јелинском краљевству с места објави рат. Признаје истина да би порта имала право да то учини, али памет јој налаже да се овог корака остави.

Кнез Метерник се вратио у Париз. Кажу да је собом однео пројект за алијанцију међу Аустријом и Француском. „Н. Сл. Преса“ не верује да ће ово бити истина, јер прво — садашње аустријско министарство није ни у стању да испуни оно, што би се алијанцијом обвезало, а друго — тиилерјски кабинет мора да добро зна, како Аустрија стоји па не ће од ње ни тражити да чини што мора да чини онај, који је у алијанцији. Могућно је да је о догађајима на истоку било разговора међу Бечом и Паризом, па о тој важној ствари да су кабинети и један и други казали шта мисле, али о алијанцији аустријско-француској тешко да је било озбиљне речи.

У Бечу мора да су у великој забуни због уставног питања. Сад опет чује се да хоће да саставе неки „велики савет“ да о том питању ради, а међутим би влада и даље поступала као да нема устава, овако исто као што и сад поступа. За земаљске саборе на име биће изабрани нови чланови по фебруарском патенту, па после се ти сабори позвати, да из своје средине изберу „велики савет“, који би Угарском радио да се уставно питање реши не по пропису устава фебруарског већ у духу октобарске дипломе. Но овај одабрани збор има да се попуни господским домом, који би се такође (изузевши чланове из Ердеља) у исти мах сазвао. Тако дакле послуживши се и фебруарским уставом и октобарском дипломом, имао би се за западну половину царства састати сједињен сабор с два дома, па тај би овако састављен сабор стајао поред угарског, који је такође с два дома. Но питање је да ли ће сабори у земљама залајтанским хтети да пошљу заступнике у општи сабор овакав? Ово је гледиште, с ког су на

ли да поступе при новим изборима за земаљске саборе.

„Вин. Цтг.“ од 19. ов. м. саопштава ручно писмо, које је цар писао војном министру. Ту се одобрава предложени пројект за закон о војсци, али се оставља да се с њим поступи по уставу, т. ј. да га испита државни сабор. Но будући је преко потребно да се царству увелича снага, то се има извршити наредба, по којој се мења досадашњи закон о попуњавању војске. Наредби овој главне су точке: дужност ступити у војску своди се на три године. Који су обвезани да служе у војсци, имају се из сва три нараштаја одмах у војску узети. Служба у војсци траје 6 година, а после сваки војник остаје још 6 година у резерви, која се састоји из два разреда. Ђаци, који драговољно ступе у војску, дужни су у мирно доба годину дана бити под заставом. Не допушта се откуп. Још има да се изда и закон о општој обрани отаџбине.

Одговор на адресу хрватског сабора већ је готов, и данас сутра биће оправљен у Загреб, ако можда већ и није. Њим се, као што кажу, сабор распушта, и у свему је смисла таквог, да се види очевидно, да је дуализам надвладао, т. ј. да ће влада у царству подељена бити међу Немцима и Мађарима.

„Келн. Цтг“. пише да у Угарској излази некакав недељни лист, који се тајно штампа а носи наслов: „1849“. Париски један дописник поменутих новина вели да је први број овог листа 15. ов. м. имао у рукама, па каже да се у њему проповеда савршена независност Угарске.

Као што ће се наши читаоци опомињати, на пруског министра грофа Бизмарка било је и код куће и на страни свакојаке вике, што бајаги није човек од слободе, кад се борио с народним заступништвом и стезао узде тако назвавним слободњацима. Од како се летошњи рат сврши, сва је та вика умукла, па и некадашњи најжешћи противници његови почеше сад да му се клањају, признајући да не би могућно било другим путем доћи до овога, до чега је Бизмарк довео немачку отаџбину. Вредно је чути како „Тајмс“ — овај светски лист енглески што излази у најслободнијој земљи у Европи — суди о њему и његовим делима. „Наравно — вели — на први се поглед могао ласно да осуђује план грофа Бизмарка. Остављајући на страну све оно, што је у поступцима овога државника било самовољно, тиранско или и без начела, чини се да је његовој политици недостајао и далек видокруг, да јој је недостајала одрешитост и следственост. Народ је тежио да се Немачка подигне. Но Бизмарк се ограничи да створи увеличану Пруску. А могућно је да је Бизмарк прозирао мало даље у будућност него његови критичари. Да би могао посао да сврши, требала су му оруђа. Да би се Немачка ујединила, увидео је да најпре ваља у руке добити полу Немачке... Пуно разлога имамо да верујемо да је Бизмарк по природи деспот; али нико нас не би могао ласно уверити, да би либерална и помирљива метода и полак толико израдила, колико је он израдио. Још нема примера да је која земља на свету ујединила природним нагоном оне силе, по којој делови једног истог тела теку се међу собом. Енглеску су ујединили Тудори, који умеше само да заповедају. Француска народност што је на свету има да захвали подмукломе Лудовику XI.; шпањолска немилосрдноме Фердинанду Католичком... Немачка мора једно да се начини нешто процесом, који је примењен био на Француску, Енглеску и Шпанију, а нешто и нагоном који је пресудио судбину Италије. Гроф Бизмарк не узима а се ни више ни мање но задатак Хајнрика, Лудовика, Фердинанда, Кавура и Рикасолија. Прво је Пруску ставио под своју контролу; примо ао је краља, министарство, парламенат и народ. Сад главаре северно-немачких владалаца подвргава својој вољи; корим ће и народној скупштини усести за врат... Само се од себе разуме да у земљи никаква опозиција не може ништа противу њега. Но важно је што изјавити ваља, да се у све већим круговима приноји да је његова влада благотворна. Немачкој је ова погибија у две супротне моћи, које подједнако могаху да шкоде поузданом преображају земље. На једној страни ситни владаоци, а на другој народ; чатољубиви партикуларизам противу помамне демократије. У колико је владаоцима бич, у толико је Бизмарк мио светити; владаоци пристају узањ што са се демагози боје. Кога год узнемирује могућност пољашњега рата, који се год страви анархије, ти сви поштују Пруску као народну котву. Северне се владе спојавају с новим савезом за љубав свога опстанка; истога тога ради и оне на југу готове се да му се једна за другом придруже. Партаја старих либералаца, с Винком као вођом, изјашњава се да пристаје уз програм политичког учитеља. Код тако двотерешних стихија, какве „Фатерланд“ носи у свом крилу, код таквог савршеног неуспевања, какво се до сад увек показало у свих народних покрета, очевидно је да у Немачкој не припада народу да ствари започиње. Јединство не може да се постигне слободом, барем не слободом таквом, која је без реда; али народ изображен, стрпљив, радин, као што су Немци, може да се нада, да ће на основу чврста, тесна јединства подићи солидну слободу.“

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Његова Светлост благоволела је општини београдској послати 9000 гроша да се о божићњим празницима поделе међу местну коротињу.

* Обраћамо пажњу публике наше на „Илустровани Календар за год. 1867“, који је сад управо изашао из штампе и добити се може код уредништа „Београдских Илустрованих Новина“ по 8 гроша комад. Исто тако заслужују општу пажњу сад баш изишавша Монтескијева „Персијска Писма“, која је с француског превео г. М. Ђ. Милићевић. Цена им је 8 гроша. Друга свеска ових писама изаћи ће кад се скупи толико уписника, колико је потребно да се подмире штампарски трошкови. Ко би узео и прву и другу свеску, добиће их обе за 12 гроша.

ХЕЋИМ-БАША.

(Продужење из бр. 237.)

Ја честитах сам себи што ето добих друга, који је по жељи мојој, па се надах да ћемо се често и дуго разговарати о европскоме животу и пословима, те да би тако прекинули уморљиву једноликост азијатскога живота.

„Ево имам“, рече доктор, „једно писмо од једнога мог врло драгог ми старог пријатеља, честитог и изображеног једног човека, сињора Скарпе. Он ми каже да сте му ви најмилији пријатељ па ми као наговешћује к неке тешње свезе. Можда не ћу погрешити ако вам честитам што сте задобили срце његове лепе ћери? А да је лепа то сам чуо од једнога Европљанина, који је прошао овуда и који ми је и донео писмо од сињора.“

Ја рекох да сам испросио сињорину, али додадох како сам још и сувише сиромах да би се могао оженити, па се бојим да ћу имати још доста да се начекам док будем у стању да задовољим моје скромно частољубље.

Доктор ме храбраше па ми са свом поузданошћу говораше да су изгледи моји пуни наде. „Ви добро стојите у паше“, рече ми, „а то је све што треба у Турској. Кад Турци некога запазе, онда њему може да буде врло добро, само што требају врло много призрења и непрекидне пажње, више него што Европљани хоће обично да им чине. Али за што да о томе говорим, кад на сву прилику и ви сте већ до сад Турке добро познали; него опет ви сте још млад човек а ја сам већ остарио, а искуство седих власи увек вреди.“

Ја се пожурих да уверим доктора да мени ништа не би милије било него да чујем како он мисли о турскоме животу, и рекох да сам врло срећан што имам у њему тако вредноога вођа.

„Е па“, поче он, „ја не могу казати да се баш много дивим турској влади, ма како да бих волео да могу добру мисао имати о влади, које сам хлеб толико година јео. Није могућно да силом очи себи затворимо па да као не видимо да су упропашћавање народа, суровост и неправда, главна начела у те владе.“

„Погледајте само око себе. Ево је овде велика једна земља наводњена прекрасним рекама, које су отпре наводњавале рудину за чудо плодну, земљу што је чисто киптила људма и животињом. Не треба да вам кажем шта се учинило од ове земље од како су је Турци узели у своје руке. Стотине села збрисане су са свим, и посао опустошавања непрестано се врши и траје ето једнако. Немате овде моста, који није покварен, водоводи се кваре и загађују и само трагови од старих друмова остају; ето узмите саму варош ову, данас нема ни трећину оних кућа, које је само пре педесет година имала. Ето она једина ћуприја, што је тобож преко Тигра имамо, у таквом је стању, да ми се увек ваља скинути с коња па га водити преко ње само да му не би нога запала у какву од многобројних рупа што има у њојзи.“

(Продужиће се.)

НАЈНОВИЈЕ.

„Руски Инвалид“ и „Журнал д. СПтрбрг.“ саопштавају под 19. ов. м. по телеграфском извештају онај чланак из „Тајмса“, о коме смо у данашњем листу опширно говорили, па поздрављајући енглеске новине што с њима једнако мисле у погледу истока, и један и други овај лист кажу, да Европа треба да се влада неутрално, кад већ постоји питање међу Хришћанима и Турцима.

„Моргенпост“ хоће да зна, да су у Беч стигли дипломатски извештаји, по којима су непријатељства међу Турском и Јеладом већ започета. Близу на имеђелинско-тесалске границе догодио се неки сукоб. „Вандерер“ мисли да јелинска влада на ону ноту, што јој је од Турске дошла, није могла одговорити друкчије, но морала је турском посланику вратити пасош. У ноти се тој изреком јелинска влада криви да је управо она потпалила устанак на острву Криту.

Међу устаницима и турском војском на острву бивају једнако упорни бојеви. Устанак се придошавшим драговољцима јако оснажио, те на тај начин борба се наставља непрекидно. У Тесалији је губернатор турски у два маха залуду покушавао свакојаким обећавањем да народ одврати да се не буни. Устанак се почиње да распаљује и на острву Родосу, где такође хоће да се сједине с Јеладом.

Једна цариградска депеша у бечким листовима хоће да зна, да је Француска пријатељски световала порти, да испуни српска захтевања, и у опште да се постара да задовољи словенско житељство у својим провинцијама. „Етуал Белж“ пак чује да је Француска позвала кабинет енглески да се споразумеју због источног питања, на по том споразумљењу да се скопча алијанција међу Француском, Енглеском, Италијом и Аустријом. А „Фран. К-ција“ дознаје да се цар Наполеон опет занима мишљу да предложи да се састане европски конгрес.

Хрватски је сабор по предлогу множине својих заступника имао решити, да се Ђорђу Стратимировићу пошље захвалница, што се на угарском сабору топло заузима за права тројне краљевине и немачарских народности.

Кнез Хохенлохе постављен је у Баварској за министра спољашњих дела и краљевског дома.

19. ов. м. обнародован је у Берлину закон о избору народних заступника за северно-немачких парламенат.

У Мадриту су 19. ов. м. распуштени кортеси и наређено је да им се 26. Фебр. изаберу нови чланови, који ће се 18. Марта састати. Пре тога неколики су се досадашњи чланови, њих као што кажу 123, састали и договорили да предаду краљици адресу, којом би протестовали противу неуставних поступака владиних. У следству тога влада је њих четворицу, који су били вођи целом овом послу, на име Риоса Розоса, Салаверију, Фердинандеца де-ла-Хоца и Роберта, налазећи да им тај поступак није законит, дала ухватити па их је оправила на канарска острва.

У Лондону је 18. ов. м. изгорела сидемхамска кристална палата.

Последњи гласови из Новог Јорка јавили су били да се цар Максимијан вратио из Оризабе у Мехику, и да је наумио да помоћу Мирамона, Медеца и Клиракалаца брани царску круну до крајности. Сад се поуздано дознаје да је влада сједињених држава северно-американских изјавила француском генералу Базену, да не ће ни по што трпети цар Максимијан опет предузме да влада, и по томе ако би се још и дуже стало сметати да се не обнови власт президента Хуареца, коју она једино признаје, не ће више такве ствари гледати с миром.

ОГЛАСИ.

У књижарници *Вел. Валожића* у Београду може се добити:

ЗАШТО НАШ НАРОД У АУСТРИЈИ ПРОПАДА. Цена је 2 и по гроша.

О ВЛАДАЊУ ЗА ВРЕМЕ КОЛЕРЕ. Цена је 1 грош.

МОЛИТВОСЛОВ ЗА ПОТРЕБУ ПРАВОСЛАВНИХ СРПКИЊА. Цена је 6 гроша.

НАУКА ИЗ СВЕТОГ ПИСМА (за писање и на изуст да се учи у основним школама). Цена је 3 гроша. (1—3)

У петакъ, 23. ов. мес., продаваће се на теразіяма 12 коня военo-правителствены, кои су за военну службу неспособни.

Министеръ военни обзнанюћи ову продаю, позива свакогъ, коме би коньи потребовали, да се поменутогъ дана на лицитаціи нађе.

Е № 4520. Издано изъ канцеларие военогъ министарства, 20. Декембра 1866. у Београду. (3-2)

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији.